

A m. n. muzeumban levő kiadatlan Aurelianus-féle érmek.

Horváth Antaltól.

I.

B e v e z e t é s .

A m. nemzeti muzeum éremtára Aurelianus érmeiben igen gazdag ¹⁾. Rohde ²⁾ típusai meglehetősen teljességgel vannak képviselve és oly érmek sem hiányzanak, melyek a tőle leirtaktól részben vagy egészben különböznek. Ez utóbbi, sok tekintetben igen érdekes érmek leírását, közöljük itt tehát a m. nemzeti muzeum általunk nem rég bevégzett cédula-katalogusának alapján, és azt hisszük, hogy ezen munkánk által Rohde művét lényegesen kiegészítettük.

Mielőtt azonban az érmek tényleges leírásához fognánk, még némely felvilágosításokat bocsátunk előre Aurelianus érmészetére vonatkozólag.

Aurelianus pénzverésre anyagai csak *aranyat* és *rezet* használt; az ezüstöt ő is szintugy mint elődei már Gallienus óta ezüst- vagy ónnal bevont rézpénz által pótolta ³⁾.

Anyag tekintetében tehát Aurelianus érmei két főcsoportra oszlanak, u. m. arany- és rézpénzekre; ez utóbbiak ismét két félek a szerint, a mint vagy az ezüst helyettesítésére voltak rendelve, vagy pedig tulajdonképi rézpénzül szolgáltak.

Az ezüst helyettesítésére szolgált rézpénz különös ismertető jele azon *ezüst-, vagy ón hártya*, melylyel mindig bevonatott; belőle Aurelianus alatt két nemű veretett: egy *nagyobb*, a melyen a császár mellképe *sugárkoronával* (a császárnée *holdszarvval*), és egy *kisebb*, a melyen *babérkoszorúval* (a császárnénál *egyszerűen*, holdszarv nélkül) fordul elő.

A nagyobb, sugárkoronás mellképpel diszített pénznem az éremtanban *antoninianusnak* neveztetik ⁴⁾, mivel legelőször *Caracalla* császár (M. Aur. Antoninianus) alatt veretett; eredeti értéke két *Nero-féle* denarius, anyaga tiszta ezüst volt; de a későbbi császárok alatt az ezüst mindinkább réz-, ólom- és egyéb nemtelen fémekkel pótolta-

¹⁾ A példányok száma, hozzá véve a csekély mennyiségű kettősöket is, 590; ezekből 4 db. *arany*, 7 db. *sestertius*, 4 db. *félantoninianus*; a többi *antoninianus*; *Severinától* az éremtár 42 db. *antoninianust*, 4 db. *félantoninianust* és 2 db. *sestertiust* bir. A *Vaballathus*-féle érem a gyűjteményben 2 db. által van képviselve.

²⁾ Die Münzen des Kaisers Aurelianus und seiner Frau Severina. Von Theod. Rohde. Weissen-sec. 1870.

³⁾ *Diocletianus* volt az első, ki a *valódi ezüstpénz* veretését újra megkezdette.

⁴⁾ Cohennél *petit bronze* név alatt fordul elő.

tott⁵⁾, míg végre Gallienus utódai alatt az ezüst belőle eltűnván, anyagát csakis réz képezte.

A kisebb pénznem, melyen a mellkép babérkoszorúval fordul elő⁶⁾, nem egyéb, mint a régi elkorcsosult ezüst *denarius*, mely értékre fele volt az antoninianusnak, miért *félantoninianus*nak is nevezetik.

A mi a tulajdonképi rézpénzt illeti, ebből Aurelianus alatt két rendbeli létezett:

A *kettős sestertius*⁷⁾; rajta az előlapon Aurelianus sugárkoronás mellképe látható, a hátlapon Severinée holdszarvval; és

a *sestertius*⁸⁾, melyen a császár mellképe babérkoszorúval, a császárnée egyszerűen, holdszarv nélkül, van ábrázolva.

A történelem tanúsága szerint Aurelianus az egész pénzverési ügyben reformot létesített. Hogy ez miben állott, azt a legújabb időkig teljes homály burkolta; csak *Mommsen* és az ennek nyomaiba lépett *Missong*⁹⁾ legújabb kutatásainak köszönhetjük, hogy végre ezen kérdés is már majdnem teljesen megoldatott.

Missong kutatásai nyomán Aurelianus pénzreformja — eltekintve a hűtlen pénzverdei tisztviselők ellen alkalmazásba vett szigorú rendszabályoktól — lényegileg

a) a pénzek belső értéke megjobbításában;

b) a különböző pénznemek egymáshoz való arányuk és értékük pontos meghatározásában; végre

c) a tulajdonképi rézpénz nagyobb mennyiségben való vezetése elrendelésében¹⁰⁾ állott.

Különösen az antoninianus volt az, mely által *Missong* kimutatta, hogy a reform nem közvetlenül Aurelianus uralkodása kezdetén történt, hanem csak annak vége felé, valószínűleg 274. évben Kr. ut.

Missong ugyanis azt kutatván, vajjon miben nyilvánul Aurelianus érmein a reform, azon eredményre jutott, hogy az Aurelianus uralma alatt vert antoninianusok két, egymástól élesen különböző alakban fordulnak elő; az egyik alaknál azt találjuk, hogy

a) az értéket jelentő szám teljesen hiányzik és csak a pénzverdékre vonatkozó jegyek és betűk, de ezek is igen szabálytalanul fordulnak elő;

b) a pénz testét képező fémdarab aránylag igen kicsi és szabálytalan alakú;

c) a veret tökéletlen és nem ritkán a rozszémötvegy miatt szétfolytnak látszik; végre

a) Aurelianus arczképe ezen érmeiken *Claudius Gothicus*éhoz hasonlít, és az előlap körirata többnyire a császár előnevét, D. vagy DOM. (Domitius) is tartalmazza¹¹⁾.

⁵⁾ Ezen fémötvegy az u. n. *billon*.

⁶⁾ Cohen *petit bronze quinaire*-nek nevezi.

⁷⁾ Cohen szerint *petit médaillon*, vagy *grand bronze*.

⁸⁾ Cohennél *moyen bronze*.

⁹⁾ *Mommsen*: Über den Verfall des römischen Münzwesens in der Kaiserzeit; — Dr. Alexander *Missong*: Zur Münzreform unter den römischen Kaisern Aurelianus und Diocletianus. Numismatische Zeitschrift. I. Bd. Jahrg. 1869. Wien, 1870.

¹⁰⁾ A legutóbbi pont (c) azonban alighanem csak Itáliára vonatkozott.

¹¹⁾ Igen helyesen jegyzi meg e tekintetben *Missong* (f. i. ért. 111. és K. lap): „Dieses ist ein fast untrügliches Zeichen hinsichtlich des Alters der Münzen eines Kaisers und seiner Regierungsepochen. Gewissenhaft und rigoros registriert man auch noch heute im Privatverkehre alle Vornamen eines Einzelnen, bis Gewohnheit und besseres Bekanntwerden eine Art Familiarität eintreten lassen, 8*“

A másik alak azonban

α) az érmek alakjában már szabályosságot, a kivitelben bizonyos csint mutat
β) a pénzverdék jegyei és betűi bizonyos megállapított rend szerint jelentkeznek; és a mi a fő, hogy

γ) egy részről az érem testét képező fémdarab sokkal nagyobb, és tiszta vörös réz,

δ) más részről pedig az érmeiken már az érték is világosan ki van téve.

Kétségtelen tehát, hogy csakis az utóbbi érmeiket verette Aurelianus a reform után, míg az előbbieket még az ujítás behozatala előtti időből származnak.

A mi az Aurelianus érmein előforduló jegyeket illeti, ezek részint az érem *pénzértékére*, részint pedig a *pénzverdékre*, melyekben az érem veretett, vonatkoznak.

A) *Az értékre vonatkozó jegyek.* Ezek különösen az ezüst helyett vert mindkét fajú érmeiken fordulnak elő, és pedig a reform utániakon egészen rendszeresen. — Azon kérdés, hogy vajjon mily értéket adott Aurelianus az antoninianusnak, még nincs teljesen tisztázva. Kétségtelen csak az, hogy az antoninianus és félantoninianus értékét a rajta látható *értékszám* mutatja; de hogy ezen értékszám voltaképen mennyit jelentett és mire vonatkozott, azt még eddig teljesen földeríteni nem sikerült. Az antoninianus értékjegye ugyanis rend szerint XXI (görögül KA), a félantoninianusé VSV. Tekintetbe vévén azt, hogy a fentebb említett XXI nemcsak ezen módon fordul elő kiírva, hanem így is XX · I, tehát a 20 az 1-től pont által elválasztva; hogy a görög értékszámnál gyakran az A van előre téve: AK, sőt hogy végre oly érmek is fordulnak elő, melyeken XXI helyett csak XX áll ¹²⁾, mi — eltekintve azok véleményétől, kik a XX-al jelölt érmek magyarázatára egy külön *hispaniai* pénzlábat állítottak fel, mely eltérőleg a másik és közönségesebb pénzlábtól, csak 20 egységet foglalt volna magában → Missong véleményéhez csatlakozunk, ki azt tartja, hogy az értékszámokban csak a XX lehet a lényeges és fődolog, és ez fejezi ki az értéket; az I pedig mellékes, mivel helyét változtatja és el is maradhat. De erre ismét azon kérdés merül fel, hogy ugyan mit jelenthetett a XX (K) mellett az I (A) habár mellékesen is? — mert értelmének minden esetre kellett lennie! E tekintetben is Missong az, kinek véleménye legelfogadhatóbb. Szerinte ugyanis Aurelianus reformjában arra törekedett, hogy a pénzverdei ügyet azon állapotba helyezze vissza, mint az Caracalla és annak közvetlen utódai alatt létezett. A pénz értékegységeit illetőleg, ez sikerült is, de a terv azon része, mely a Gallienus óta behozott réznek ezüsttel leendő helyettesítését célozta és miáltal az antoninianus és denár vagyis félantoninianus nemcsak a külső értékegységekre, hanem belbecsre nézve is megegyezett volna Caracalla idejéből való elődjével, dugába dőlt és kivihetlenné mutatkozott. Missong véleménye szerint az 1 (I vagy A) a 20 (XX vagy K) mellé csak azért tétetett, hogy a következő arány megjelölését lehetségessé: 1 : 20, vagyis, hogy ezen pénzdarabok közül 20

wo man sich dann mit dem Vor- oder Zunamen allein begnügt. So sind die ersten Münzen des Kaisers Probus alle regelrecht mit IMP C M AVR PROBVS AVG, welches dann nach und nach sich in das simple familiäre PROBVS AVG allein verkürzt. Hingegen je mehr die Vornamen fallen, desto mehr kommen alle die schmeichelhaften Beinamen auf, als Virtus Probi, oder pius, felix, oder invictus, perpetuo, bono, Deo et Domino, dem ganz folgrichtig nach dem Tode des jeweiligen Kaisers das DIVO auf den Consecrationsmünzen folgt.“

¹²⁾ Ez eset a Tarracónában vert következő éremsorozatnál fordul elő: PXXT; SXXT
TXXT; QXXT.

(K vagy XX) kisebb egységet, azaz *as*-t fog érni és így az antoninianus eredeti régi értéke — habár csak egységeire nézve és nem a belbecset illetőleg is — helyre állított.

Missong ezen elméletébe igen szépen bele illik a félantoninianus is. Ennek értékjegye t. i. nem jelenthet egyebet, mint a következő arányt: $V + V : S(\text{emis})$, vagyis hogy ezen pénzdarab, mely az előbbinek fele ($S(\text{emis})$), 10 ($V + V$) kisebb egységet foglal magában és így alsóbb egységei számát illetőleg a régi Nero-féle ezüst denárral egyezik meg, mely szintén 10 *as*-ban volt megállapítva.

B) *A verdékre vonatkozó jegyek.* Ezek Aurelianus alatt még gyakrabban és rendszeresebben fordulnak ugyan elő, mint elődeinél, de alkalmazásuk és használatuk még korántsem oly általános, mint Probus alatt, vagy pedig épen a Diocletianus és Constantinusok alatti korszakban. Részint a verde *helyére*, részint pedig a verde *alosztályaira* és *műhelyeire* vonatkoznak.

Aurelianus érmein csak egyetlenegy pénzverde neve van világosan kitéve, és ez *Serdica* (SERD), az R betű alighanem *Rómát*, a T *Tarraconát* jelenti, de e tekintetben még igen sok a tenni való; biztos eredményre idővel csakis az egyes leletek pontos leírása és együttartása, továbbá az egyes érdemdaraboknak *művezetők* és *sajárlagos típusok* tekintetéből való figyelmes összehasonlítása fog vezetni¹³⁾.

A pénzverdei betűk mellett még az egyes alosztályok és műhelyek (*officinae*) jegei és betűi is előfordulnak az érmeiken. A *jelek* közül Aurelianusnál leginkább a csillag (*), ritkábban a *delphin*; *Severinánál* pedig gyakrabban a holdszarv (☾) fordul elő; a betűk pedig a következő sorozatokat mutatják:

1. *a latinban*: P(rima); S(ecunda); T(ertia); Q(uarta); V (= quinta); VI (= sexta); VII (= septima); VIII (= octava); VIII (= nona) és X (= decima) t. i. *officina*;

2. és ennek megfelelőleg a *görögben*:

A; B; Γ; Δ; Ε; Ζ.

Végül még csak egy megjegyzést teszünk az előlapok mellképeit illetőleg. Oly arczkép készítésénél, mely az egyik vagy másik oldalról veendő föl, a művész vagy *oldalt és elül*, vagy pedig *oldalt és hátul* vehet állást. Első esetben a *hát*, a másodikban pedig a *mell* nagy része láthatlan marad. A római érmeiken mindkét előállítási mód előfordul; különösen a paludamentum az, mely a kettő közt levő különbséget szembetűnővé teszi, a mennyiben az *oldalt és előlről* felvett mellkép a ránczokat *gömbölydedeknek*, az *oldalt és hátulról* felvett azonban inkább *szögleteseknek* mutatja. Mi az első mód szerint felvett mellképet „*mellkép előlről*“, az utóbbi szerint ábrázoltat pedig „*mellkép félvállról*“ névvel hisszük helyesen megjelöltnek és még csak azt jegyezzük meg, hogy ezen érem-lajstromban mindenütt, hol a mellkép nincs *határozottan* mint félvállról készült említve, a mellkép mint *előlről* ábrázolt értendő.

Aurelianus érmei után — a szoros kapcsolatnál fogva — *Severina* kiadatlan érmeit soroljuk elő, legvégül pedig *Vaballathus* érmének *szabatos* leírását adjuk.

¹³⁾ Az éremtudomány ez ágának egyik művelője, Kolb József a fentebbi mód szerint Tacitus és Florianus császárok érmeinek verelési helyét már teljesen meghatározta!

II.

Az érmek leírása.

Rövidítések magyarázata.

Anton. = Antoninianus;
 b. = bal;
 babk. = babérkoszorús;
 bbn = baljában;
 bra = balra;
 bról = balról;
 bval = baljával;
 félv. = félvállról;
 j. = jobb;
 jobjt = jobbját;
 jbn = jobbában;

jra = jobbra;
 jról = jobbról;
 jval = jobbával;
 kbot = kormánybot;
 kpálcza = kormánypálcza
 láth. = látható;
 mkép = mellkép;
 palud. = paludamentum;
 rövid. = rövid;
 sugk. = sugárkoronás.

I. Aurelianus.

1. szám.

1. IMPCAVRELIANVS AVG. Babk. mkép
 palud. és vérttel jra;

)(VIRTVS AVGVSTI. Mars katonai öltö-
 ben sisakos fővel jra halad, jbn lándzsát, bbn b.
 vállán átfektetett tropheumot visz.

Arany. Sulya 3.52 grm.

(Lásd Weszerle Tab. I. 5. ¹⁴)

2. Rohde 26. l. 63. sz. ¹⁵). A szelvény üres.
 Réz. Anton.

¹⁴) A m. nemz. muzeum régiségosztálya birtokában van azon metszett rézlapoknak, melyeket bold. *Weszerle* oly czélből készítettett, hogy azok nagy éremtani munkája képes kiséréteül szolgáljanak, és ezen táblák egyik csoportjában, mely a *görög és római* érmeket foglalja magában, az itt leírt érmek több fajának ábrája is látható. Szükségesnek találtuk tehát, hogy az ily érmek leírásánál megemlítsük egyszersmind azt is, hogy az illető érem *Weszerlénél* hányadik táblán és mily szám alatt látható.

¹⁵) Mivel a m. nemz. muzeum Aurelianus igen sok oly érmével is bír, mely a változatot tekintve Rohdeben le van ugyan írva, de oly pénzverdei betűket és jeleket tüntet fel, melyek Rohde előtt ismeretlenek és művében hiányzanak, szükségesnek tartottuk ezen érmek, illetőleg az azokon előforduló jelek és betűk közlését is; helykimélés tekintetéből azonban az érem leírása helyett csak azon lap- és faj-számra hivatkozunk, mely alatt a Rohde f. i. munkájában előfordul.

3. szám.

3. IMPAVRELIANVS AVG. Sugk. mkép
 vérttel jra;

)(ADVENTVS AVG. Aurelianus lépésben
 bra nyargal, jobjt felemeli, bbn kbotot tart.

Réz. Anton.

(Lásd *Weszerle* Tab. XI. 3.)

4. Rohde 27. l. 65. A mezőben, jbról N (?)
 vagy III (?)

Réz. Anton.

5. IMPAVRELIANVS AVG. Sugk. mkép
 palud. és vérttel ¹⁶) jra;

)(CONCORDIAMILI. Concordia bra ül,
 mindegyik kezében egy-egy hadi jelvényt tart.

Réz. Anton.

6. IMPCAVRELIANVS AVG. Sugk. mkép
 vérttel jra;

)(CONCORDIA MILI. Concordia bra ül,
 mindegyik kezében egy-egy katonai jelvényt tart;
 A mezőben jról T

Réz. Anton.

¹⁶) Ezen, és a Rohde által leírt példány közt a különbség csak az, hogy Rohde csak paludamentumot említ, míg a muzeumi példányon a palud. mellett a vért is tisztán látható; én ezt inkább a leírásban tanúsított felületességnek tartom.

7. IMPCAES L DOM AVRELIANVS AVG. Sugk. mkép palud. és vérttel jbra ;

)(CONCORDIAMILI. Két nőalak egymás felé fordulva áll, mindegyik egyik kezében egy-egy katonai jelvényt tart; azonkívül közöttük is van egy katon. jelvény, melyet közösen tartanak.

A szelvényben Q

Réz. Anton.

8. Rohde 32. l. 85. sz. A szelvény üres.

Réz. Anton.

9. Rohde 34. l. 91. sz. 1. var ¹⁷⁾.

A szelvényben S *

Réz. Anton.

10. Rohde 34. l. 91. sz. 2. var.

A leírásnál Rohde a vértet kifelejté; a mi példányunkon tisztán látszik.

Réz. Anton.

11. IMPAVRELIANVS AVG. Sugk. mkép igen nagy vérttel jbra ; a láth. j. kéz a bal vállon keresztül fektetett lándzsát tart.

)(CONCORDIA MILITVM. Aurelianus jbra áll és a vele szemközt álló nőalakkal (Severinával vagy Concordiával?) kezét fog.

A szelvényben * Q

Réz. Anton.

(Lásd Weszerle Tab. XI. 4.)

12. IMPAVRELIANVS AVG. Sugk. mkép nagy vérttel jbra ;

)(CONCORD MILIT. Aurelianus bbn röv. kpálczát tartva jbra áll és a vele szemközt álló nőalakkal kezét fog.

A szelvényben I

Réz. Anton.

13. IMPAVRELIANVS AVG. Sugk. mkép palud. és vérttel jbra ;

)(FELIC SAECVLLI. Felicitas bra áll, jbn paterát, bbn caduceust tart, előtte lángoló oltár.

A szelvényben S

Réz. Anton.

14. IMPAVRELIANVS AVG. Sugk. mkép vérttel jbra ;

)(FIDES MILITVM. Aurelianus röv. kpálczát tartva jbra áll és a vele szemközt álló és hosszú kbotot tartó Jupitertől egy gömböt vesz át.

A szelvényben * C

Réz. Anton.

15. IMPAVRELIANVS AVG. Sugk. mkép vérttel jbra ;

)(FIDES MILITVM. Aurelianus röv. kpál-

¹⁷⁾ Rohde ezen éremnél is csak paludamentumot említ pedig a vért is tisztán kivehető.

czát tartva jbra áll és a vele szemközt álló, és hosszú kbotot tartó Jupitertől egy gömböt vesz át.

A szelvényben * P

Réz. Anton.

16. IMPAVRELIANVS AVG. Sugk. mkép palud. és vérttel jbra ;

)(FIDES MILIT. Fides mindegyik kezében egy-egy katonai jelvényt tartva bra áll ¹⁸⁾.

A szelvényben S

Réz. Anton.

17. Rohde 43. l. 125. sz.

A szelvényben P *

Réz. Anton.

18. IMPCDOMAVRELIANVS AVG. Sugk. mkép félv. paludamentummal, jbra ;

)(FORTVNA REDVX. Fortuna bra áll, jbn kormánylapátot, bbn bőségszarvat tart, előtte gömb (?).

Réz. Anton.

19. IMPAVRELIANVS AVG. Sugk. mkép paludamentummal bra ;

)(FORTVNA REDVX. Fortuna bra áll, jbn kormánylapátot, bbn bőségszarvat tart.

Réz. Anton. ¹⁹⁾

20. IMPAVRELIANVS AVG. Sugk. mkép vérttel jbra ;

)(GENIVS EXERCITI. Genius babk. (vagy diadémás?) fővel bra áll, jbn paterát, bbn bőségszarvat tart; mellette jról katonai jelvény.

Réz. Anton.

21. Rohde 45. l. 133. sz.

A szelvényben P, a mezőben bról *

Réz. Anton.

22. IMPCAVRELIANVS AVG. Sugk. mkép vérttel jbra ;

)(GENIVS ILLVR. Genius modiussal fején bra áll, jbn paterát, bbn bőségszarvat tart; jról mellette hadi jelvény.

A szelvényben T

Réz. Anton.

23. IMPAVRELIANVS AVG. Sugk. mkép palud. és vérttel bra ;

)(GENIVS ILLVR. Genius modiussal fején bra áll, jbn paterát, bbn bőségszarvat tart; jról mellette katonai jelvény.

A mezőben jról S

Réz. Anton.

24. IMPAVRELIANVS AVG. Sugk. mkép

¹⁸⁾ Rohde leírása itt is hibás, mert a Fides a két katonai jelvény közt nemcsak áll, hanem kezével is tartja őket.

¹⁹⁾ Ezen érem saját tulajdonom.

vérttel jra; a vért közepén a mellen egy kis díszítmény látható, mely talán meduza-főt ábrázol.

)(IOVI CONSER. Aurelianus jra áll, és bbn hosszú kbotot tart; vele szemközt áll Jupiter, ki bbn hosszú kbotot, jbn gömböt tart, melyet Aurelianusnak ad át.

A szelvényben B

Réz. Anton.

25. IMPAVRELIANVSP AVG. Sugk. mkép vérttel jra;

)(IOVI CONSER. Aurelianus bbn rövid kpálczát tartva jra áll és a vele szemközt álló és hosszú kbotot tartó Jupitertől egy gömböt vesz át.

A szelvényben S

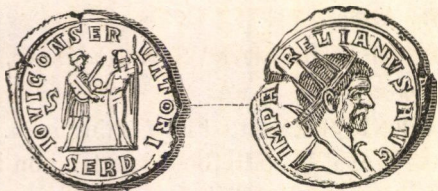
Réz. Anton.

26. IMPCAVRELIANVS AVG. Sugk. mkép vérttel jra;

)(IOVI CONSER. Aurelianus bbn rövid kpálczát tartva jra áll és a vele szemközt álló, és hosszú kbotot tartó Jupitertől egy gömböt vesz át.

A szelvényben P

Réz. Anton.

27. szám.

27. IMPAVRELIANVS AVG. Sugk. fej a palud. igen kis részével jra;

)(IOVI CONSERVATORI. Aurelianus bbn rövid kpálczát tartva jra áll és a vele szemközt álló, és bbn hosszú kbotot tartó Jupitertől egy gömböt vesz át.

A szelvényben SERD, a mezőben bról S

Réz. Anton.

(Lásd Weszerle Tab. XI. 16.)

28. IMPAVRELIANVS AVG. Sugk. mkép vérttel jra;

)(IOVI CONSERVATORI. Aurelianus bbn rövid kpálczát tartva jra áll és a vele szemközt álló és bbn hosszú kbotot tartó Jupitertől egy gömböt vesz át.

A szelvényben jra fordult delphin.

Réz. Anton.

29. IMPAVRELIANVS AVG. Sugk. mkép vérttel jra;

)(IOVI CONSERVATORI. Aurelianus bbn rövid kpálczát tartva jra áll és a vele szemközt álló Jupitertől, ki bbn hosszú kbotot tart, egy gömböt vesz át.

A szelvényben P; * Q

Réz. Anton.

30. IMPAVRELIANVS AVG. Sugk. mkép palud. és vérttel jra;

)(IOVI CONSERVATORI. Jra álló nőalak a vele katonai öltönyben szemközt álló Aurelianus felé, ki bbn hosszú kbotot tart, és jbjt kinyújtja, koszorút tart.

A szelvényben P

Réz. Anton.

(Lásd Weszerle Tab. XI. 5.)

31. IMPCDAVRELIANVS AVG. Sugk. mkép palud. és vérttel jra;

)(IOVI STATORI. Meztelen Jupiter hátul lelógó köpenyvel bra áll, jbn villámot, bbn hosszú kbotot tart.

A szelvényben S

Réz. Anton.

(Lásd Weszerle Tab. XI. 6.)²⁰⁾

32. Rohde 51. l. 157. sz. A szelvény üres.

Réz. Anton.

33. Rohde 53. l. 162. sz. A szelvényben XXI, a két alak közt a mezőben B; Γ

Réz. Anton.

34. IMPAVRELIANVS AVG. Sugk. mkép palud. és vérttel jra;

)(MARTI PACIF. Mars sisakos fõvel bra áll, felemelt jbn olajágot, bbn lándzsát és pajzsot tart.

A szelvényben Q

Réz. Anton.

35. Rohde 54. l. 171. sz. A mezőben bról X

Réz. Anton.

36. Rohde 56. l. 176. sz. A mezőben bról Q, fölõtte *

Réz. Anton.

37. Rohde 56. l. 177. sz. A szelvényben XXI, a mezőben jról A

Réz. Anton.

38. Rohde 57. l. 179. sz.

A szelvényben XXI, a mezőben jról Γ

A szelvényben BC; €C

Réz. Anton.

39. IMPAVRELIANVS AVG. Sugk. mkép félv. palud. és vérttel jra;

)(ORIENS AVG. Sugk. Sol hátul lecsüngõ köpenyvel bra áll, jbjt felemeli, bbn gömböt tart;

²⁰⁾ Ez érem nincs a m. nemzeti muzeum birtokában, leírását a Weszerle-féle táblákon látható ábra után közöljük.

előtte egy szakállas és phrigiai sapkás fogoly fekszik hanyatt, ki b. kezét feléje nyújtja.

A szelvényben VI.

Réz. Anton.

40. Rohde 58. l. 184. sz.

A szelvényben S.

A szelvényben Q, a mezőben bról *

Réz. Anton.

41. IMP AVRELIANVS AVG. Sugk. mkép félv. vért-, pajzs- és előre irányzott hegyű lándzsával, bra;

)(ORIENS AVG. Sugk. Sol hátul lelógó köpenyvel bra áll, jbjt felemeli, bbn gömböt tart; jobb lábával az előtte bra ülő szakállas és csúcsos süvegű fogoly hátára lép, kinek kezei hátra vannak kötve.

A szelvényben Q.

Réz. Anton.

(Weszerle Tab. XI. 7.) ²¹⁾

42. Rohde 59. l. 189. sz. A szelvényben AC.

Réz. Anton.

43. Rohde 59. l. 190. sz. A szelvényben XXI, a mezőben bról B; F.

Réz. Anton.

44. Rohde 60. l. 192. sz. A szelvényben €C

Réz. Anton.

45. Rohde 61. l. 194. sz. A szelvényben XX I, a mezőben bról VI.

Réz. Anton.

46. IMP AVRELIANVS AVG. Sugk. mkép palud. és vérttel jra;

)(PAX AVGVSTI. Pax bra halad, felemelt jbn olajágot, bbn kbotot tart.

A szelvényben Q, a mezőben bról *

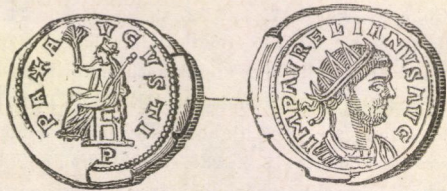
Réz. Anton.

47. IMP AVRELIANVS AVG. Sugk. mkép vérttel jra;

)(PAX AVGVSTI. Pax bra halad, felemelt jbn olajágot, bbn kbotot tart.

A mezőben bról *, jról P; S; Q.

Réz. Anton.

48. szám.

48. IMP AVRELIANVS AVG. Sugk. mkép vérttel jra;

²¹⁾ Szintén nincs a m. nemz. muzeum birtokában.

)(PAX AVGVSTI. Pax bra ül, felemelt jbn olajágot, bbn kbotot tart.

A szelvényben P.

Réz. Anton.

(Lásd Weszerle Tab. XI. 8.)

49. IMP AVRELIANVS AVG. Sugk. mkép vérttel jra;

)(PIETAS AVG. Aurelianus kinyújtott jbn paterát, bbn sassal diszített kpalczát tartva jra áll; vele szemközt áll egy katona, ki kiterjesztett jbn szintén paterát, bbn parazoniumot tart; ketten közt lánoló oltár.

A szelvényben S.

Réz. Anton.

50. Rohde 68. l. 223. sz. A szelvényben Q*; *Q.

Réz. Anton.

51. szám.

51. IMP AVRELIANVS AVG. A császári sugk. mképe vérttel, mely közepén Medusa fejével van diszítve, jra; a b. kéz egy, a b. vállon átfektetett lándzsát tart.

)(RESTITVT · ORBIS. Jobbra fordult nőalak felemelt jbn a vele szemközt álló Aurelianus felé; ki jbjt kiterjeszti és bbn hosszú kbotot tart, koszorút nyujt.

A szelvényben A.

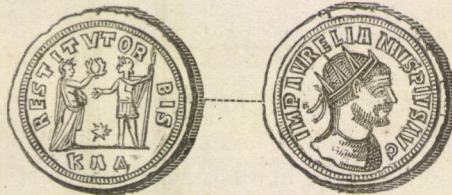
Réz. Anton.

52. Rohde 68. l. 225. sz. A szelvényben BC; C * S.

Réz. Anton.

53. Rohde 70. l. 229. sz. A szelvényben A · F, a mezőben a két alak közt *

Réz. Anton.

54. szám.

54. IMP AVRELIANVS AVG. Sugk. mkép vérttel jra;

)(RESTITVTOR · ORBIS. Jobbra fordult nőalak felemelt jbn a vele szemközt álló Aurelianus felé, ki jbjt kiterjeszti és bbn hosszú kbotot tart, koszorút nyujt.

A szelvényben KA \triangle , a mezőben két alak közt *

Réz. Anton.

(Lásd Weszerle Tab. XI. 11.)

55. Rohde 70. l. 251. sz. A szelvényben KA · Γ; KA · \triangle ; a mezőben a két alak közt *

Réz. Anton.

56. AVRELIANVS P AVG. Sugk. mkép vérttel jra;

)(RESTITVTORBIS. Jobbra álló nőalak felemelt jbn a vele szemközt álló Aurelianus felé, ki jbjt kinyújtja, és bbn hosszú kbotot tart, koszorút nyujt.

A mezőben a két alak közt *, a szelvényben KA · B · ; KA \triangle

Réz. Anton.

57. szám.

57. IMP AVRELIANVS AVG. Sugk. mkép félv. palud. és vérttel jra;

)(RESTITVTORI GENTIS. Jobbra álló nőalak felemelt jval a vele szemközt álló Aurelianus felé, ki jbjt kinyújtja és bbn hosszú kbotot tart, koszorút nyujt.

A szelvényben A

Réz. Anton.

58. szám.

58. IMP AVRELIANVS AVG. Sugk. mkép félv. vérttel jra;

)(RESTITVTORI GENTIS. Jra álló nőalak felemelt jval a vele szemközt álló Aurelianus felé, ki jbjt kinyújtja és bbn hosszú kbotot tart, koszorút nyujt.

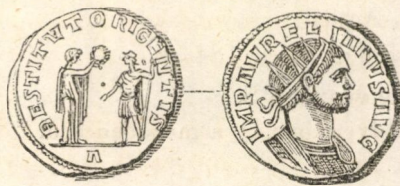
A szelvényben Θ , utána bra fordult delphin.

Réz. Anton.

59. IMP AVRELIANVS AVG. Sugk. mkép vérttel jra;

)(RESTITVTORI GENTIS. Jra álló nőalak felemelt jbn a vele szemközt álló Aurelianus felé,

ki jbjt kinyújtja és bbn hosszú kbotot tart, koszorút nyujt.

59. szám.

A szelvényben A

Réz. Anton.

(Lásd Weszerle Tab. XI. 12.) ²²⁾

60. Rohde 72. l. 239. sz. A szelvényben *C* Réz. Anton.

61. IMP AVRELIANVS AVG. Sugk. mkép vérttel jra;

)(RESTITVTOR ORBIS. Aurelianus hosszú kbotot tartva jra áll, és a vele szemközt álló sugk. Soltól, ki bban ostort tart, egy gömböt vesz át.

Réz. Anton.

(Lásd Weszerle Tab. XI. 13.)

62. IMP AVRELIANVS AVG. Sugk. mkép vérttel jra;

)(RESTITVTORI ORBIS. Jra álló nőalak felemelt jbn a vele szemközt álló Aurelianus felé, ki jbjt kinyújtja és bbn hosszú kbotot tart, koszorút nyujt.

A szelvényben A

Réz. Anton.

(Lásd Weszerle Tab. XI. 14.)

63. IMP C AVRELIANVS AVG. Sugk. mkép vérttel jra;

)(SOLI CONSERVATORI. Aurelianus katonai öltönyben bbn hosszú kbotot tartván bra áll és a vele szemközt álló sugk. Soltól, kinek köpe-

²²⁾ Az 57., 58. és 59. sz. alatt itt közlött három kiadatlán érem különös érdekléssel bír hátlapi körirata (RESTITVTORI GENTIS) miatt. *Eckhel* nagy éremtani munkájában ezen köriratot »*Restitutori Gentis*«-nek olvasta; ő azonban csak egy ily köriratú példányt ismert a *bécsi csász. gyűjtemény* e nemű (Cohen V. köt. 147. l. 172. sz. és Rohde 71. l. 237. sz. alatt leírt) érmét. *Cohen* éremtani művében (V. köt. 147. l. 1. jegyz.) ez érmét, illetőleg annak hátlapi köriratát a pénzvélyeg vésője által hibásan metszett RESTITVTORIENTIS köriratnak értelmezte, míg utjabban *Rohde*, ki e közben a *berlini muzeum* e nemű (72. l. 238. sz. a. leírt), de a bécsitől a pénzverdei jelekre különböző példányát megismerte, ezen újabb ily köriratú érem alapján nem tartja lehetetlennek, hogy *Eckhel* mégis helyesen értelmezte volna az e nemű érmek hátlapi köriratát. Most, miután az eddig ismert két válfajhoz még a *m. nemz. muzeum* három válfaja is hozzájárult, talán már biztosan állíthatjuk helyesnek *Eckhel* értelmezését.

nye válláról csüng le és ki jbn ostort tart, egy gömböt vesz át.

A szelvényben két egymással szemben hanyatt fekvő fogoly; a jra fekvő fogoly bját, a bra fekvő jbjt kiterjeszti.

Réz. Anton.

(Lásd Weszerle Tab. XII. 1.)²³⁾

64. Rohde 76. l. 256. sz. A szelvényben A

Réz. Anton.

65. Rohde 77. l. 259. sz. A szelvényben V, a mezőben bról *

Réz. Anton.

66. Rohde 78. l. 261. sz.

A mezőben bról *, a szelvényben TXXI QXXI

A szelvényben VIXXI

A szelvényben T

Réz. Anton.

67. szám.

67. IMP C AVRELIANVS AVG. Sugk. mkép palud- és vérttel jra;

)(TEMPORVM FELI. Felicitas bra áll, jbn caduceust, bbn bőségszarvat tart.

Réz. Anton.

68. IMP AVRELIANVS AVG. Sugk. mkép vérttel jra;

)(VICTORIA AVG. Victoria jra halad, bbn egy pálmaágot tart, mely b. vállán nyugszik, jbn koszorút.

A mezőben bról Q, jról *

Réz. Anton.

69. Rohde 80. l. 271. sz. A mezőben jról S, fölötte *

Réz. Anton.

70. Rohde 81. l. 276. sz. A szelvényben A; Q

Réz. Anton.

71. Rohde 83. l. 284. sz.²⁴⁾ A szelvényben * P

Réz. Anton.

72. IMP AVRELIANVS AVG. Sugk. mkép vérttel jra;

)(VIRTVS MILITVM. Aurelianus katonai öltönyben jra áll, bbn lándzsát, jbn gömböt tart; vele szemben egy harczos áll, ki kiterjesztett jbn Victoriát, bbn rézsutos lándzsát tart.

A szelvényben T; F

Réz. Anton.

II. Severina.

1. Rohde 87. l. 4. sz. A szelvényben F

Réz. Fél antoninianus.

2. Rohde 88. l. 9. sz.

A szelvényben VXXI

A szelvényben XXI, a mezőben jról S; T

Réz. Anton.

III. Vabalathus és Aurelianus.

VABALATHVSVCIMDR. Vabalathus babk. mképe félv. paludamentummal jra;

)(IMP C AVRELIANVS AVG. Aurelianus sugk. mképe vérttel jra.

A szelvényben H

Réz. ²⁵⁾

²³⁾ Ezen érem leírását szintén csak Weszerle táblái alapján adjuk, mivel maga az érem nincs a n. nemz. muzeum birtokában.

²⁴⁾ Rohde ezen érmet hiányosan írta le annyiban mert nem említi, hogy a bra álló harczos a lándzsát bbn rézsút tartja.

²⁵⁾ A m. nemz. muzeum ezen éremfajból két példányt bir, melyeken mind Cohen (V. köt. 160. l. 1 sz.), mind Rohde (90. l. 1. sz.) leírása ellenére nem IMPAVRELIANVS stb, hanem világosan IMPCAVRELIANVS stb. olvasható; két-ségtelen tehát, hogy a leírásba mindkettőjök-nél nyomda, vagy tollhiba csúszott, mit eléggé bizonyít az is, hogy Cohen az V. kötet V. tábláján ez érem rajzát adván, ez ábrán is világosan IMPCAVRELIANVS olvasható. Hibás Rohde leírása még annyiban is, hogy a Vabalathus fejét övező babékoszorút nem említi, és hogy a leírásban a hátlapot, melyen pedig a pénzverdei betű is látható, elölápnak, és az előlapot hátlápnak teszi.